

Bijlage 2: Toelichting aardwarmte in relatie tot provinciale belangen

De concept beleidskaart aardwarmte is een weergave van de consequenties voor het onderzoek en winnen van aardwarmte (hierna: aardwarmtewinning) van beleid en regels van diverse provinciale belangen, dat reeds eerder is vastgesteld in de provinciale Omgevingsvisie, Omgevingsverordening of programma's. De concept beleidskaart aardwarmte vormt dus geen nieuw vast te stellen beleidskader.

De kaart is bedoeld om op gebiedsniveau weer te geven waar een verbod geldt of voorwaarden vanuit provinciale belangen gelden die meegenomen moeten worden in de voorbereiding en uitvoering van een aardwarmteproject. Op locatieniveau kunnen verschillen zijn met de weergave op gebiedsniveau. Zo kan er op locatieniveau toch sprake zijn van een verbod terwijl de locatie is gelegen in een gebied met voorwaarden. Ook laat de weergave op gebiedsniveau niet zien hoe streng de voorwaarden zijn. De strijdigheid van aardwarmtewinning met provinciaal belang weidevogelkerngebieden en ganzenrustgebieden, en Unesco Nieuwe Hollandse Waterlinie staan nog niet op de kaart. Dit wordt nog (beleidsneutraal) toegevoegd aan de beleidskaart.

De concept beleidskaart aardwarmte heeft alleen betrekking op provinciale belangen. Belangen van waterschappen en gemeenten zijn niet meegenomen.

Aardwarmtewinning strijdig met provinciale belangen en daarom niet acceptabel

In een deel van de provincie (rood op de kaart) is aardwarmte strijdig met provinciale belangen en daarom vinden wij aardwarmtewinning in dit gebied niet acceptabel. Het betreft de volgende gebieden en belangen:

- drinkwater: waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, boringsvrije zones, en beschermingszones oppervlaktewaterwinnings;
- waterveiligheid: primaire en regionale keringen en vrijwaringszones waterkeringen;
- natuur: Natura 2000-gebieden en oude bosgroeiplaatsen.

Toelichting

Drinkwater: waterwingebieden, grondwaterbeschermingsgebieden, boringvrije zones en beschermingszones oppervlaktewaterwinnings

Wij zijn verantwoordelijk voor de bescherming van het grondwater dat gewonnen wordt voor de openbare drinkwatervoorziening vanuit onze rol in de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Vergelijkbaar met andere activiteiten binnen grond- en oppervlaktewaterbeschermingszones voor drinkwater vinden wij, vanwege het risico op verontreiniging van grondwater voor drinkwater, aardwarmte in deze gebieden niet acceptabel. In onze omgevingsverordening hebben wij regels opgenomen die mijnbouwactiviteiten en het boren in deze beschermingszones verbieden. Ook het schuin boren van buiten deze beschermingszones tot onder de beschermingszone is op grond van onze regels verboden.

Waterveiligheid:

Om de stabiliteit van waterkeringen te waarborgen, vinden wij aardwarmte in de vrijwaringszones van primaire en regionale waterkeringen en op de waterkeringen zelf niet acceptabel. Activiteiten die samenhangen met een aardwarmteproject kunnen namelijk invloed hebben op de huidige en/of toekomstige waterkerende functie van de regionale waterkering. Verder moet er altijd voldoende ruimte overblijven voor versterking of reconstructie van de waterkering. Over het algemeen biedt een vrijwaringszone van 30 meter voldoende ruimte. De exacte maat die van toepassing is op een regionale waterkering is opgenomen in de vastgestelde leggers van de waterbeheerders. In overleg met het waterschap kan bepaald worden welke invloed een ontwikkeling nabij een vrijwaringszone heeft op de waterkerende functie van de regionale kering. De primaire waterkeringen worden door rijksregelingen beschermd.

Natura2000-gebieden:

Natura 2000 is een netwerk van beschermde natuurgebieden in de Europese Unie. Deze gebieden zijn aangewezen omdat ze van internationaal belang zijn, bijvoorbeeld als overwinteringsplaats voor vogels. In Nederland zijn er 162 Natura 2000 gebieden. Daarvan liggen er 10 (gedeeltelijk) in de provincie Utrecht. Vanuit de Wet Natuurbescherming en de aanvullingswet Natuur onder de Omgevingswet zijn Natura-2000 beschermd. Deze gebieden moeten worden beschermd tegen bovengrondse fysieke ingrepen zoals versnippering en habitatdestructie. Ook tegen verontreinigingen en verdroging moeten deze gebieden worden beschermd. Effecten op instandhoudingsdoelen zijn niet uit te sluiten. Aardwarmte is daarom niet acceptabel in Natura2000-gebieden.

Bosgroeiplaatsen:

Oude bosgroeiplaatsen zijn beschermd op grond van beleidsregels natuur (vanuit Wet Natuurbeheer, houtopstanden). Er zijn geen uitzonderingen mogelijk. Aardwarmte is in deze gebieden op grond van deze regels verboden.

Aardwarmtewinning strijdig met provinciale belangen, maar onder voorwaarden toch acceptabel

In een deel van de provincie (oranje op de kaart) is aardwarmtewinning strijdig met provinciale belangen, maar onder de juiste voorwaarden toch acceptabel. Binnen dit gebied verschilt de mate van voorwaarden sterk, afhankelijk van het provinciaal belang/de provinciale belangen die specifiek voor een bepaald gebied spelen en die meegenomen moeten worden in de verschillende fases van het aardwarmteproject. De invulling van de voorwaarden volgt uit het betreffende thematische provinciale beleid. Het betreft de volgende gebieden en belangen:

- drinkwater: 100-jaarsaandachtsgebieden en strategische grondwatervoorraad;
- KRW/oppervlaktewater;
- natuurnetwerk Nederland en Groene Contour;
- aardkundige waarden;
- landschap;
- stiltegebieden;
- cultuurhistorie;
- archeologie.

Drinkwater: 100-jaarsaandachtsgebieden

Wij zijn verantwoordelijk voor de bescherming van het grondwater dat gewonnen wordt voor de openbare drinkwatervoorziening vanuit onze rol in de duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Voor 100-jaarsaandachtsgebieden hebben wij in de omgevingsverordening een instructieregel voor ruimtelijke bescherming grondwater opgenomen, die in een omgevingsplan geen activiteiten toelaat die een risico vormen voor de grond- en oppervlaktewaterwinning voor menselijke consumptie. Een aardwarmteproject valt onder deze activiteiten. Uitzonderingen zijn mogelijk in geval kan worden aangetoond dat redelijkerwijs geen ander locatie voor de activiteit te vinden is en door een aanvullend maatregelenpakket de risico's voor de nabij gelegen grondwaterwinning zeer klein zijn.

Strategische grondwatervoorraad

Om de mogelijkheden voor de winning van voldoende grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening in de toekomst te behouden, hebben wij een strategische grondwatervoorraad aangewezen. In de strategische grondwatervoorraad liggen grote hoeveelheden grondwater (zoetwatervoorraad) die geschikt zijn om drinkwater van te maken. Onze omgevingsverordening bevat instructieregels om te borgen dat omgevingsplannen geen activiteiten toestaan die een risico vormen voor de kwaliteit van het grondwater in de strategische grondwatervoorraad.

Specifiek voor het boren naar en winnen van aardwarmte, door de strategische grondwatervoorraad heen, dienen adequate maatregelen te worden getroffen om de kwaliteit van deze zoetwatervoorraden te beschermen. Bijvoorbeeld door de te plaatsen putten tenminste tot in de eerste kleilaag onder het zoet/zout-grensvlak dubbelwandig uit te voeren en verscherpte aandacht voor corrosiepreventie en het gebruik van hoogwaardige materialen voor de diverse buizen en het omringende cement.

KRW/oppervlaktewater

Vanwege het risico op verontreiniging van KRW waterlichamen, zwemwater of doelen overig water, zijn aardwarmte-activiteiten in deze gebieden onder voorwaarden acceptabel.

Een boring voor aardwarmte is acceptabel, mits de initiatiefnemer kan bewijzen dat het proces geen permanente schade aan de waterkwaliteit toebrengt. Met kwaliteit wordt hier zowel de ecologische als de chemische kwaliteit bedoeld. Met acceptabel wordt hier bedoeld: na het afwegen van zwaarwegende motiveringen waarom het uitvoeren van het plan in deze gebieden een groot maatschappelijk belang dient. KRW art. 4.6 en 4.7.

Natuurnetwerk Nederland en Groene Contour

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen EHS/Ecologische Hoofdstructuur) is de basis van het Nederlandse natuurbeleid. Het NNN is een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Nederland. Grotere natuurgebieden zijn beter bestand tegen negatieve milieu-invloeden, zoals verdroging. Ze zijn gevarieerder en er kunnen meer soorten planten en dieren leven. Door natuurgebieden met elkaar te verbinden, kunnen planten en dieren zich makkelijker verspreiden. Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) omvat in de provincie Utrecht zo'n 30.000 hectare natuur. Binnen de Groene Contour liggen gebieden die van belang zijn voor het functioneren van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), maar (nog) niet onder het NNN zelf vallen. Het doel van de Groene Contour is het realiseren van nieuwe natuur. Dit gebeurt op vrijwillige basis. Na realisatie wordt deze nieuwe natuur onderdeel van het NNN.

Regels met betrekking tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Groene Contour zijn opgenomen in onze provinciale omgevingsverordening. Er is een instructieregel om aantasting van het NNN te voorkomen en er zijn regels m.b.t. compensatie van verlies aan NNN-gebied. Het uitgangspunt is dat een bestemmingsplan geen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk maakt die de wezenlijke kenmerken en waarden, kwaliteit, oppervlakte en samenhang van het natuurnetwerk Nederland (NNN) Uitzonderingen hierop zijn mogelijk voor:

- Ruimtelijke ontwikkelingen met een groot openbaar belang.
- Situaties waarbij er sprake is van het ontstaan van meerwaarde van het natuurgebied op gebiedsniveau

- Situaties waarbij er sprake is van een beperkte uitbreiding van bestaande ruimtelijke ontwikkelingen.

Er is een instructieregel over ontwikkelingen binnen de Groene Contour. Het uitgangspunt is dat er geen bestemmingen en regels die verstedelijking toestaan die tot gevolg hebben dat de mogelijkheid om nieuwe natuur te realiseren binnen de Groene contour worden beperkt en daarmee niet meer of in mindere mate kunnen bijdragen aan uitbreiding en versterking van het NNN. Uitzonderingen hierop zijn mogelijk voor nieuwe activiteiten en wijziging van bestaande activiteiten in verband met groot openbaar belang in combinatie met:

- het ontbreken van reële alternatieven die een verlies aan mogelijkheden om nieuwe natuur te realiseren voorkomen of beperken;
- het verlies aan mogelijkheden om nieuwe natuur te realiseren, zoveel mogelijk wordt beperkt;
- het overblijvende verlies aan mogelijkheden om nieuwe natuur te realiseren wordt gecompenseerd met de realisatie van nieuwe natuur binnen de Groene contour.

De ontwikkeling van een aardwarmteproject is binnen de grenzen van het Natuurnetwerk Nederland en Groene Contour mogelijk wanneer voldaan wordt aan deze uitzonderingsbepalingen. In Natura2000-gebieden en bosgroeiplaatsen die vallen binnen het NNN geldt wel een verbod. Ook gelden ten alle tijden de regels van de Wet Natuurbescherming.

Landschap:

Er zal bij de ontwikkeling van aardwarmte rekening gehouden moeten worden met de kenmerkende structuren in het landschap. In onze omgevingsvisie is voor de kernkwaliteiten van het landschap gesteld dat ontwikkelingen een doorontwikkeling hiervan bewerkstelligen. Het verhaal van het landschap blijft afleesbaar en er wordt een nieuw hoofdstuk toegevoegd. De voorwaarden waaraan moeten worden voldaan en de beschrijving van de kernkwaliteiten zijn terug te vinden in de provinciale omgevingsverordening.

Stiltegebieden:

Voor stiltegebieden hebben wij regels in onze omgevingsverordening opgenomen ter bescherming van de stilte. De geluidsbelasting van een aardwarmteproject, met name tijdens de aanlegfase/boorfase bij een aardwarmteproject, is strijdig met de bescherming van de stilte. Indien aangetoond kan worden dat sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk belang zou voor de aanlegfase onder voorwaarden een ontheffing kunnen worden verleend, aangezien er sprake is een tijdelijke situatie (ca. 3 - 6 maanden). Een vereiste is wel dat voor de aardwarmte winningsfase voldaan zal worden aan de gestelde geluidsnormering. Ook de locatie binnen een stiltegebied (bijvoorbeeld langs een weg) is bepalend voor de impact op de omgeving en zal worden meegenomen in de beoordeling.

Cultuurhistorie:

Vanuit de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) voert de Provincie beleid op vijf thema's. In ruimtelijke plannen binnen het CHS-gebied moet rekening gehouden worden met de cultuurhistorische waarden in het gebied. De thema's zijn:

1. Militair erfgoed;
2. Historische Buitenplaatsen;
3. Historische infrastructuur;
4. Agrarisch Cultuurlandschap;
5. Archeologie: (zie archeologie).

Bij ontwikkelingen binnen de CHS-gebieden gelden de regels zoals opgenomen in onze omgevingsverordening. Het cultuurhistorische beleid is in zijn algemeenheid gericht op het behoud en versterken van de cultuurhistorische waarden van de Cultuurhistorische hoofdstructuur. Afhankelijk van de locatie, de duur en de omvang van de activiteiten en de ontwikkeling gelden in deze gebieden verboden of beperkingen. Op voorhand lijkt binnen het CHS-gebied weinig ruimte te zijn voor het ruimtebeslag van en de bebouwing die hoort bij aardwarmte installaties, zonder dat daarbij de specifieke cultuurhistorische waarde van het gebied wordt aangetast. Dit vraagt daarom om een ruimtelijke onderbouwing en goede landschappelijke inpassing, rekening houdend met de cultuurhistorische waarden van het gebied.

Archeologie:

Vanuit de CHS voert de Provincie beleid op vijf thema's. Archeologie is één van de thema's. In ruimtelijke plannen binnen dit CHS-gebied moet rekening gehouden worden met de waarden van het gebied. Activiteiten bij een aardwarmteproject kunnen leiden tot ontgraving en roering van de bodem, alsmede fluctuatie of verlaging van het grondwater en zetting van grondlagen. Dit kan verstoring van archeologische vindplaatsen tot gevolg hebben. Deze verstoring moet worden voorkomen.

Aardwarmte niet strijdig met provinciale belangen en daarom acceptabel

Op grond van belangen van andere partijen, bijvoorbeeld een gemeente, kan de opsporingen winning hier overigens toch niet acceptabel zijn. Indien hier de toepassing van aardwarmte plaatsvindt willen wij zo nodig

aanvullende voorwaarden ten aanzien van de afdichting van het boorgat (laten) opnemen om grondwaterstroming tussen watervoerende pakketten te voorkomen.